

فن بیان و سخنوری

در عربی معاصر

تألیف: فائزة القاسم، جورج بوهاس و محمد فاخوری

ترجمه:

■ دکتر سعدالله همایونی

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران

■ اکرم مدنی

سرشناسه : قاسم، فائزه El Qasem, Fayza

عنوان قرارداد: فن التعبير بالعربية المعاصرة، مع تمارين تطبيقية. فارسی
عنوان و نام پدیدآور: فن بیان و سخنوری در عربی معاصر/ تالیف فائزه القاسم،
جورج بوهاس و محمود فاخوری؛ ترجمه سعدالله همایونی، اکرم مدنی.

مشخصات نشر: تهران: توانا گستر، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۳۹۶ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۳۴۸۶-۷ ۳۵۰،۰۰۰

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

رده بندی کنگره: PJA۲۰۲۸

رده بندی دیویی: ۸۰۸/۴۹۲۷

شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۱۷۳۴۸

عنوان: فن بیان و سخنوری در عربی معاصر

نویسندگان: فائزه قاسم جورج بوهاس و محمود فاخوری

مترجمان: دکتر سعدالله همایونی (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران) - اکرم مدنی

طراح جلد و صفحه آراء: آرمانگودرزی - نور

نوبت چاپ: اول

تأیید: ۱۰۰۰ نسخه

سال انتشار: ۱۳۹۹

قیمت: ۳۵۰،۰۰۰ ریال

شابک: ۷-۸۶-۷۳۳۴-۶۰۰-۷۸

ناشر توانا گستر

هرگونه کپی برداری از این اثر بدون اجازه ناشر پیگرد قانونی دارد.

میدان انقلاب، رو به روی سینما بهمن، ابتدای منیری جاوید،

ساختمان بهمن، طبقه ۶، واحد ۶۰۱

۶۶۴۱۰۹۳۷ - ۰۹۳۰۱۳۰۷۹۴۴

ISBN: 978-600-7334-86-7

91

786007

334867

المحتويات

٢١.....	المقدمة
٢٥.....	مقدمه مؤلف
الباب الأول: مكنز المنطوقات	
PREMIÈRE SECTION	
LE THESAURUS DES ÉNONCÉS	
٣٠.....	القسم الأول/ مبنى العنصر PREMIÈRE PARTIE: LES BASES
٣٢.....	الإطار العام
٣٢.....	Le cadre général
٣٢.....	المقدمة
٣٢.....	Introduction
٣٢.....	الإعتبارات العامة
٣٢.....	Considérations générales
٣٤.....	نماذج تطبيقية
٣٤.....	Exemples d'utilisation des énoncés
٣٤.....	الاستشهاد
٣٤.....	Citation
٣٦.....	نماذج تطبيقية
٣٦.....	Exemples d'utilisation des énoncés
٣٨.....	الخطة

۳۸	 Annonce du plan
۳۸	 Exemples d'utilisation des énoncés
۴۰	 أدوات الربط و الاستطراد
۴۰	 Transitions et digressions
۵۰	 الخاتمة
۵۰	 Conclusion
۵۲	 المواضيع المتداولة
۵۲	 Thèmes majeurs
۵۴	 إبداء الرأي
۵۴	 Emettre une opinion
۵۸	 المناقشة
۵۸	 Argumenter
۶۴	 اللازم و الممكن
۶۴	 Pouvoir / devoir
۶۶	 الشك و الاعتقاد
۶۶	 Douter / croire
۷۰	 المثل و الضد
۷۰	 Au contraire / de même
۷۲	 الإضافة
۷۲	 De plus
۷۴	 الاحتمال
۷۴	 Probable
۷۶	 التعجب
۷۶	 Etonnant

٧٨.....	Exemples d'utilisation des énoncés
٧٨.....	الإحتواء
٧٨.....	Contient / inclut
٨٠.....	التأكيد / البداهة
٨٠.....	Certain / évident
٨٤.....	الإصرار
٨٤.....	Instance
٨٨.....	الإستكار واللوم
٨٨.....	Désapprouver / proteste / reprocher
٩٢.....	الاختصار
٩٢.....	Abréger
٩٤.....	الإمتناع والمحاولة
٩٤.....	Abstention / tentative
٩٦.....	النجاح و الفشل
٩٦.....	Réussite / échec
٩٨.....	الجرأة و الشجاعة و الجبانة
٩٨.....	Audace / courage / lâcheté
١٠٢.....	الإهتمام و التقدير
١٠٢.....	Intérêt / appréciation
١٠٦.....	الميل و الولع
١٠٦.....	Sympathic / amour
١٠٨.....	التفضيل
١٠٨.....	Préférence
١١٢.....	الكراهية و الاحتقار
١١٢.....	Haine / dèdain / mèpris

١١٦	العرفان بالجميل
١١٦	Gratitude / reconnaissance
١١٦	الحقد و الضغينة
١١٦	Rancune / ressentiment
١١٨	الشرف و الخجل
١١٨	Honneur / honte
١٢٠	المزاج
١٢٠	Humeur
١٢٠	الرضا و الخيبة و الندم
١٢٠	Satisfaction / déception / regret
١٢٢	الإستئذان
١٢٢	Demander la permission
١٢٢	الدعوة
١٢٢	Inviter
١٢٤	النصيحة
١٢٤	Conseiller
١٢٦	السماح و الإعفاء
١٢٦	Permettre / dispenser
١٢٦	الطلب
١٢٦	Demander
١٣٠	الكمية
١٣٠	Quantité
١٣٤	الندرة و التوافر
١٣٤	Rare / fréquent

١٣٤	المقارنة و الموازنة
١٣٤	Comparaison
١٣٦	السبب و النتيجة
١٣٦	Cause / conséquence
١٤٠	الإعتراض
١٤٠	Opposition / concession
١٤٠	المراسلة العادية
١٤٠	Correspondance ordinaire
١٤٢	عزيزي
١٤٢	Cher
١٤٢	التحيات
١٤٢	Salutations
١٤٤	مقدمة الرسالة
١٤٤	Début
١٤٦	خاتمة الرسالة
١٤٦	Fin
١٤٨	إدوات الربط الضرورية
١٤٨	Transitions utiles

القسم الثاني: مجالات الحياة المعاصرة

DEUXIÈME PARTIE: LES DOMAINES DE LA VIE

١٦٠	المجال السياسي
١٦٠	Politique
١٦٦	السياسة الثقافية
١٦٦	Politique culturelle
١٦٨	المجال الاقتصادي

١٦٨	Economic
١٧٨	المؤتمرات الدولية
١٧٨	Conférences internationales
١٨٢	المراسلة الإدارية
١٨٢	Correspondance administrative

القسم الثالث : النقد الأدبي

TROISIÈME PARTIE : CRITIQUE LITTÉRAIRE

١٩٠	تعليقات عامة حول الأدب العربي القديم
١٩٠	Propos traditionnels sur la littérature arabe
١٩٠	الشعر الجاهلي
١٩٠	Poésie préislamique
١٩٠	الشعر الجاهلي وأصحابه
١٩٤	وصف الحبيبة في معلقة امرئ القيس
١٩٤	Description de la bien-aimée chez Imru' l-Qays
١٩٨	خصائص الألفاظ
١٩٨	Appréciation des termes
٢٠٢	نوعية العبارة
٢٠٢	Appréciation du style
٢٠٦	اعتبارات في التجديد
	Considérations générales sur la querelle des Anciens
٢٠٦	et des Modernes
٢١٠	الأمثال الخرافية / القصص الأسطوري
٢١٠	Fables ; genres épiques
٢١٢	في النقد الأدبي الحديث

٢١٢	Critique littéraire moderne
٢١٢	اعتبارات حول الكاتب / الراوي
٢١٢	Propos sur l'auteur
٢١٤	اعتبارات حول الشخصيات
٢١٤	Propos sur les personnages
٢١٦	أنواع القصة
٢١٦	Types de récit
٢٢٠	اعتبارات متنوعة في النقد الأدبي الحديث
٢٢٠	Considérations diverses en critique littéraire

الجزء الثاني: التدريب على التعبير الكتابي

DEUXIÈME SECTION

ENTRAÎNEMENT À LA RÉDACTION

٢٢٨	الفصل الأول / الخطة وأنواعها
٢٣٣	المقاربة الذاتية
٢٣٤	تمارين تطبيقية
٢٤٠	الفصل الثاني
٢٤٠	في المقدمة والخاتمة
٢٤٠	المقدمة
٢٥٠	الفصل الثالث
٢٥٠	الفقرات و الربط فيما بينها
٢٥٨	الفصل الرابع
٢٥٨	في أدوات الربط
٢٦٤	الفصل الخامس
٢٦٤	في استخدام البراهين و الأدلة
٢٧٨	الفصل السادس
٢٧٨	في صياغة الأفكار

٢٩٠	الفصل السابع
٢٩٠	في الموضوعات الوصفية
٢٩٦	الفصل الثامن
٢٩٦	في معالجة القضايا
٣٠٠	الفصل التاسع
٣٠٠	في المقالة الصحفية
٣٢٤	الفصل العاشر
٣٢٤	في المراسلة
٣٤٢	الفصل الحادي عشر
٣٤٢	في الخطابة
٣٥٤	الفصل الثاني عشر
٣٥٤	في كتابة التقرير والمحضر
٣٦٦	الفصل الثالث عشر
٣٦٦	في الكتابة الصحفية
٣٩٥	المراجع

مقدمه مترجمان:

تمام انسان‌های طبیعی به زبان رایج در جامعه و فرهنگ خود صحبت می‌کنند، آنها توان زبانی خود را به کار می‌برند تا در محیط خود مورد استفاده قرار گیرد. بنابراین انسان باید در انتظار برخورداری بدن از صحبت‌های ارتباطی خاصی باشد که در تمام زبان‌ها مشترک است. این خاصیت‌های جامع وجودی است، زیرا به خاطر اینکه تمام زبان‌ها یکی هستند، بلکه به خاطر اینکه فرآیندهای ارتباطی که متکلمین اصلی زبان به کار می‌برند، شرایط و نیازهای مشابهی را منعکس می‌کنند (چستن، ۱۳۹۱: ۹۱). از این رو لازم است که متکلم طی فرآیند ارتباط کلامی بنابر سایر شرایط زبانی و فرا زبانی را در نظر بگیرد، اصل مسئله در مهارت و توانمندی مهارت پنجم نمود می‌یابد.

مهمترین ویژگی کتاب "فن التعبير بالعربیة المعاصرة، مع تمارین تطبیقیة" آن است که به ذکر اسلوب‌های گوناگون در موقعیت‌های گفتمانی تساوت فرد را قادر می‌سازد تا یک پیام زبانی را به صورتی قانع کننده به مخاطب منتقل کند و بر اساس ساختار الای و دانش زمینه مخاطب از اصطلاحات و رابطه‌های ساختاری و معنایی مناسبی برای انسجام سخن بهره برد. بدون چنین توانمندی‌ای فرد نخواهد توانست پیام خود را به طور کامل بیان کند و یا عملی را به انجام برساند و یا به هدف خود برسد. این توانمندی برای کسی که می‌خواهد یک پیام زبانی را منتقل کند تقریباً از لحظه نخست تا آخر لحظه انتقال پیام بر ذهن وی حکم فرما خواهد بود. از این رو می‌توان گفت مدت زمان کاربرد این توانمندی تمام طول دوره‌ای است که پیام در آن منتقل می‌شود. کسانی که فاقد این توانمندی هستند به دو دسته تقسیم می‌شوند:

نخست: آنکه گوینده پیام خود را به صورت پراکنده و ضعیف بیان می‌کند و در بیان افکار خود و انتقال پیام به مخاطب دچار سردرگمی و تشویش می‌شود، زیرا نمی‌داند سخن خود را از کجا شروع کند و در کجا به پایان برساند.

دوم: آنکه گوینده سخن خود را با جمله نخست آغاز می‌کند سپس شروع به سخنی طولانی می‌کند که مقصود وی در آن خلاصه می‌شود البته بدون اینکه به نتیجه لازم دست یابد، زیرا توانمندی تکاملی از پویایی و تکامل لازم نزد وی برخوردار نیست (آستیتی، ۲۰۰۴: ۱۴۷).

مهارت صحبت کردن یک فرد به زبان خارجی از دید عموم غالباً مترادف با بیان روان و سلیس به آن زبان است، اما از دیدگاه متخصصان آموزش زبان، مهارت مزبور به معنای توانایی زبان آموز در بیان منطقی و منسدل، طور و مقصود از طریق زبان گفتار است. در این مهارت می‌توان بین دو نوع صحبت کردن تمایز قائل شد، صحبت کردن تعاملی^۱، صحبت کردن نیمه‌تعاملی^۲ (حقانی، ۱۳۹۰: ۹۰) در فرآیند تعامل اجتماعی، سخن آغاز می‌شود، نیت گفتگو در ذهن طرفین شکل می‌گیرد، عنوان سخن طراحی می‌شود، نیت‌گیری انجام می‌گیرد، کنش‌ها بروز می‌کند، واکنش‌ها برانگیخته می‌شود و خود واکنس بر می‌انگیزد، تفاهم بررسی می‌شود همکاری تأیید می‌گردد، سوء تفاهم رخ می‌دهد، اصلاح تعبیه می‌شود. در نهایت پایان سخن مذاکره می‌گردد (ضیاء حسینی، ۱۳۹۱: ۴۵). چنانچه بخواهیم تحلیلی درست از مراحل مزبور طی فرآیند تعامل داشته باشیم باید نقش گوینده و شنونده یا شنوندگان و رابطه آنها را معین کنیم، بدانیم که آیا آنها با یکدیگر دوست هستند یا غریبه، پیر هستند یا جوان، از نظر مقام برابرند یا نابرابر و مانند آن. همه این عوامل بر مطلبی که گفته می‌شود و چگونگی گفته شدن آن اثر می‌گذارد (یول، ۱۳۸۹: ۱۵۹).

اما در صحبت کردن نیمه‌تعاملی، صحبت کردن یک طرفه و حضوری است، بطوری که معمولاً صحبت گوینده از سوی شنونده یا شنوندگان قطع نمی‌شود، سخنرانی نمونه‌ای از صحبت کردن نیمه تعاملی به حساب می‌آید (حقانی، ۱۳۹۰: ۹۰). بنابراین گاهی تعامل به معنای (فرآیند دوسویه ارتباط زبانی) مد نظر نیست بلکه فرد می‌خواهد اطلاعات خویش را به مخاطب یا مخاطبان خویش

^۱ Interaktives sprechen

^۲ parielles Interaktives sprechen

منتقل کند و یا از آنها درخواست کمک نماید و یا موضوعی را به تفصیل برای عده ای تعریف کند در این موارد وی نیازمند رعایت اصولی است که در انتقال مناسب افکار وی تأثیر گذار خواهد بود. آنچه در این اثر ذکر شده است در حقیقت موقعیت‌های زبانی واقعی را تعریف می‌کند که در آن اغلب گوینده موضوع یا موضوعاتی را برای شنونده یا شنوندگان خود ایراد می‌کند و با ایجاب ربط لفظی و انسجام معنایی توجه مخاطب را تا پایان سخن به خود مبذول می‌دارد.

روابط و ساختارهای ذکر شده در این اثر به صحبت کردن مستمر مربوط می‌شود و اغلب جنبه منولوگ دارد یعنی فرد در یک جمع سخنرانی می‌کند، یا فیلم یا یک اثر ادبی را خلاصه یا نقد می‌کند، یا می‌خواهد داستانی را برای دیگران نقل کند و یا دوستان خود را نسبت به موضع یا حادثه‌ای به حوصله یا خیر می‌سازد و در این موارد لازم است برای ارائه منسجم و سازنده کلام خویش اصول و ادب‌های بیان به زبان عربی را فرا گیرد از قبیل ورود مناسب به بحث، [گاهی] طرح سؤال و به چالش کشیدن ذهن مخاطب، توصیف جنبه‌های مختلف موضوع، در میان گذاشتن دیدگاه خود با مخاطبان، تفهیم و تفسیر بخش‌های مبهم و پیچیده کلام، توجه به زمانی که در اختیار دارد، ایجاز و خلاصه کردن بخش‌هایی از کلام خویش، نتیجه‌گیری و خاتمه مناسب سخن که همه این نکات بدون شک از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. جلب توجه مخاطب و مشتاق نمودن وی به ادامه سخن برخوردار است. بطوریکه اخلاص را هر یک از این موارد و سایر موارد دیگری که به این مهارت مربوط می‌شود نوعی ابهام و پریشان فکری را برای خود فرد و مخاطبان وی به بار خواهد آورد.

لازم به ذکر است، این اثر تمام عناصر ساختاری- ربطی کلام را شامل می‌شود عناصری که سبب انسجام بین بخش‌های مختلف صحبت یا سخنوری می‌گردد. در قسمت پایانی کتاب نمونه‌های متعددی برای موقعیت‌های مختلف پنجم ذکر شده است که خوانندگان می‌توانند بر اساس چارچوب گفتمان خود از اصطلاحات مناسب بهره ببرند.

کتاب حاضر بسان هر اثر دیگری خالی از اشتباهات احتمالی نیست، لذا از خوانندگان ارجمند تقاضا می‌کنیم انتقادات و پیشنهادات سازنده خود را در اختیار مترجمان کتاب قرار دهند تا در چاپ‌های بعدی اعمال گردد.

من الله التوفيق
دکتر سعید باغی - اکرم مدنی